

NORGES HØYESTERETT

Den 26. mars 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Thyness, Steinsvik og Sæther i

HR-2024-585-U, (sak nr. 24-048230STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Frode Aabak)

mot

Påtalemyndigheten (politiadvokat Ranveig Tufte)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over lagmannsrettens kjennelse om varetektsfengsling.
- (2) A, født 00.00.1995, er siktet for kroppsskade, jf. straffeloven § 273, to tilfeller av skadeverk, jf. straffeloven § 351 første ledd, tre tilfeller av trusler, jf. straffeloven § 263 og ett tilfelle av kroppskrenkelse, jf. straffeloven § 271.
- (3) Østre Innlandet tingrett avsa 14. mars 2024 kjennelse med slik slutning:

«A, født 00.00.1995, løslates.»
- (4) Påtalemyndigheten anket kjennelsen og begjærte oppsettende virkning. Tingretten tok begjæringen til følge.
- (5) Eidsivating lagmannsrett avsa 19. mars 2024 kjennelse med slik slutning:

«A, født 00.00.1995, kan holdes i varetekt inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke utover 11. april 2024.»
- (6) A har anket kjennelsen til Høyesterett. Det anføres at det ikke foreligger gjentakelsesfare. Videre anføres det at fengsling er uforholdsmessig. A er syk og trenger oppfølging av psykiatrien. Han har opplyst at han ikke får hjelp i fengselet. Det er også klar fare for oversoning. Forholdsmessigheten må vurderes i et tidsperspektiv frem til hovedforhandling. Det vil ta lang tid før hovedforhandling kan avholdes, da det må avventes en full rettspsykiatrisk undersøkelse.
- (7) Påtalemyndigheten har inngitt tilsvaer, der lagmannsrettens kjennelse tiltres.

- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovforståelse, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 2 og 3.
- (9) Ankeutvalget har ikke noe å innvende mot lagmannsrettens lovforståelse eller saksbehandling ved vurderingen av vilkåret om gjentakelsesfare.
- (10) Ved vurderingen av om fengsling er et uforholdsmessig inngrep, jf. straffeprosessloven § 170 a, må det tas stilling til hvilket tidsperspektiv denne vurderingen skal skje ut fra.
- (11) Lagmannsretten tar følgende utgangspunkt:
- «Fengsling i fire uker fremstår ikke uforholdsmessig eller urimelig, jf. straffeprosessloven § 170 a og EMK art 5. nr. 3. Påtalemyndigheten har opplyst at den tar sikte på å holde A fengslet frem til hovedforhandling, og da med grunnlag i gjentakelsesfaren. Rettspraksis gir da som utgangspunkt anvisning på at forholdsmessighetsvurderingen skal foretas i dette tidsperspektivet, jf. Rt-1997-1242.»
- (12) Dette er riktig lovforståelse. Det er sikker rett at når det ut fra begrunnelsen for fengslingen fremstår som åpenbart at fengslingen vil bli begjært forlenget frem til hovedforhandlingen, det vil si tiden frem til domsavsigelsen, må vurderingen av forholdsmessigheten foretas i dette tidsperspektivet, jf. for eksempel Rt-2011-1145 avsnitt 15.
- (13) I påtalemyndighetens anke til lagmannsretten i saken her fremgikk det at påtalemyndigheten er «av den oppfatning at det foreligger sterk grad av gjentakelsesfare for nye straffbare forhold», og at det «vil foreligge en gjentakelsesfare helt frem til hovedforhandling».
- (14) Lagmannsretten nøyer seg likevel med å vurdere om det er uforholdsmessig å fengsle den siktede i fire uker, og begrunner dette slik:
- «I vår sak er det imidlertid tale om første fengslingsperiode. Etter gjeldende rett er det ikke noe til hinder for fengsle A med grunnlag i straffeprosessloven § 171 første ledd nr. 3, selv om det ikke er meningen å holde ham fengslet frem til hovedforhandlingen, jf. blant annet Rt-2005-376.»
- (15) Det er riktig at det er adgang til å fengsle på grunn av gjentakelsesfare selv om det ikke er meningen å holde den siktede fengslet helt frem til hovedforhandlingen. I så fall skal forholdsmessigheten vurderes ut fra den fastsatte fengslingsperioden. Men det er ikke situasjonen i saken her, der det er avklart at påtalemyndigheten tar sikte på å holde den siktede fengslet helt frem til hovedforhandlingen.
- (16) I Rt-2005-376 avsnitt 13, som lagmannsretten viser til, fremgår det at «det er adgang til å varetektsfengsle en siktet på grunnlag av fare for gjentakelse selv om det ikke er meningen at siktede skal holdes i varetekt fram til hovedforhandlingen». Ved den konkrete vurderingen som da måtte foretas, uttalte ankeutvalget at politiets påtegning til tingretten ikke ga noen antydning om hvorvidt påtalemyndigheten ville begjære fengslingen forlenget frem til hovedforhandlingen. Lagmannsretten hadde da ikke noen foranledning til å vurdere forholdsmessigheten av fengslingen i et videre tidsperspektiv.

- (17) Når det som i saken her derimot må anses avklart at påtalemyndigheten tar sikte på å begjære fengslingen forlenget frem til det foreligger dom i første instans, må forholdsmessighetsvurderingen vurderes i et slik tidsperspektiv, jf. Rt-2012-601 og HR-2018-2476-U. Lagmannsrettens begrunnelse for å anlegge et kortere tidsperspektiv ved forholdsmessighetsvurderingen bygger derfor på feil lovforståelse.
- (18) At forholdsmessighetsvurderingen skal skje ut fra tiden frem til dom i første instans forutsetter imidlertid at det er sannsynlig at fengslingsgrunnlaget, i saken her gjentakelsesfaren, vil stå i samme stilling i hele perioden, jf. for eksempel Rt-2002-197. Dersom domstolen etter en konkret vurdering antar at fengslingsgrunnlaget etter hvert vil kunne stå i en annen stilling, er det riktig likevel å vurdere forholdsmessigheten ut fra den inneværende fengslingsperioden.
- (19) Lagmannsretten har i saken her uttalt følgende om tidsperspektivet:
- «Ved eventuell domfellelse i samsvar med siktelsene må A påregne ubetinget fengselsstraff som er klart lengre enn de fire ukene som det i første omgang bes om varetektsfengsling for. Det foreligger derfor ikke fare for oversoning i første fengslingsperiode. Hva som vil være tilfellet ved prøving av fengslingsvilkårene ved en eventuell begjæring om forlengelse ved utløpet av inneværende fengslingsperiode, må vurderes ut fra den konkrete situasjonen da. Ved eventuell begjæring om fengslingsforlengelse bør derfor påtalemyndigheten ha avklart om sakkyndige skal oppnevnes, og i så fall når sakkyndigarbeidet kan ventes å være ferdig.»
- (20) Ankeutvalget kan ikke se at lagmannsretten med dette har begrunnet det kortere tidsperspektivet for forholdsmessighetsvurderingen i at det er sannsynlig at fengslingsgrunnlaget vil kunne endre seg frem til hovedforhandlingen, sml. HR-2019-1181-U avsnitt 12 og 13.
- (21) Lagmannsretten har på denne bakgrunn tatt et uriktig utgangspunkt for forholdsmessighetsvurderingen. Feilen kan ha virket inn på avgjørelsens innhold, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd andre punktum, og lagmannsrettens kjennelse må oppheves.
- (22) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Kine Steinsvik
(sign.)

Erik Thyness
(sign.)

Knut Erik Sæther
(sign.)